

CAPUT SECUNDUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Docuit, cap. 1, fideles per Christum in novam lucem et vitam renatos societatem inisse cum Deo; nunc docet ut in ea studiose persistent, ideoque caveant a peccatis, Deique praecepta observent, praesertim charitatis tam Dei quam proximi, quod vocat mandatum vetus et novum. Inde, vers. 13, singulas hominum aetates, puta patres, adolescentes, infantes, juvenes compellat, singulosque ad Dei cultum et amorem accendit; ideoque hortatur ut caveant a mundo transeunte, utpote in quo non est aliud quam concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, et superbia vitae. Tertio, vers. 18, perstringit haereticos, monetque ut eos quasi Antichristos execrentur, fidem vero in Deum Patrem et Filium et Spiritum, ejusque unctionem constanter retineant, ut in eo maneant, nec confundantur in adventu ejus, sed ab eo accipiant vitam aeternam.

1. Filioli mei, haec scribo vobis, ut non peccetis. Sed et si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Jesum Christum justum, 2. et ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. 3. Et in hoc scimus quoniam cognovimus eum, si mandata ejus observemus. 4. Qui dicit se nosse eum, et mandata ejus non custodit, mendax est, et in hoc veritas non est. 5. Qui autem servat verbum ejus, vere in hoc charitas Dei perfecta est: et in hoc scimus quoniam in ipso sumus. 6. Qui dicit se in ipso manere, debet, sicut ille ambulavit, et ipse ambulare. 7. Charissimi non mandatum novum scribo vobis, sed mandatum vetus, quod habuistis ab initio. Mandatum vetus est verbum, quod audistis. 8. Iterum mandatum novum scribo vobis, quod verum est et in ipso, et in vobis, quia tenebrae transierunt, et verum lumen jam lucet. 9. Qui dicit se in luce esse, et fratrem suum odit, in tenebris est usque adhuc. 10. Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, et scandalum in eo non est. 11. Qui autem odit fratrem suum, in tenebris est, et in tenebris ambulat, et nescit quo eat, quia tenebrae obcaecaverunt oculos ejus. 12. Scribo vobis, filioli, quoniam remittuntur vobis peccata propter nomen ejus. 13. Scribo vobis, patres, quoniam cognovistis eum, qui ab initio est. Scribo vobis, adolescentes, quoniam vicistis malignum. 14. Scribo vobis, infantes, quoniam cognovistis Patrem. Scribo vobis, juvenes, quoniam fortes estis, et verbum Dei manet in vobis, et vicistis malignum. 15. Nolite diligere mundum, neque ea quae in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo. 16. Quoniam omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et superbia vitae, quae non est ex Patre, sed ex mundo est. 17. Et mundus transit, et concupiscentia ejus. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in aeternum. 18. Filioli, novissima hora est: et sicut audistis, quia Antichristus venit: et nunc Antichristi multi facti sunt, unde scimus, quia novissima hora est. 19. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis, nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum, sed ut manifesti sint quoniam non sunt omnes ex nobis. 20. Sed vos unctionem habetis a Sancto, et nostis omnia. 21. Non scripsi vobis quasi ignorantibus veritatem, sed quasi scientibus eam: et quoniam omne mendacium ex veritate non est. 22. Quis est mendax, nisi is qui negat quoniam Jesus est Christus? Hic est Antichristus, qui negat Patrem et Filium. 23. Omnis qui negat Filium, nec Patrem habet; qui confitetur Filium, et Patrem habet. 24. Vos quod audistis ab initio, in vobis permaneat; si in vobis permanserit quod audistis ab initio, et vos in Filio et Patre manebitis. 25. Et haec est repromissio, quam ipse pollicitus est nobis, vitam aeter-

nam. 26. Haec scripsi vobis de his qui seducunt vos. 27. Et vos unctionem, quam accepistis ab eo, maneat in vobis. Et non necesse habetis ut aliquis doceat vos; sed sicut unctio ejus docet vos de omnibus, et verum est, et non est mendacium. Et sicut docuit vos, manete in eo. 28. Et nunc, filioli, manete in eo: ut, cum apparuerit, habeamus fiduciam, et non confundamur ab eo in adventu ejus. 29. Si scitis quoniam justus est, scitote quoniam et omnis, qui facit justitiam, ex ipso natus est.

1. FILIOLI MEI, HÆC SCRIBO VOBIS, UT NON PECCETIS. — *q. d.* In fine cap. praecedentis, dixi omnes adultos peccavisse, vel in gentilismo mortaliter, vel in christianismo venialiter; jam hortor singulos ut a pristinis in gentilismo commissis sceleribus plane caveant, a venialibus vero abstineant, quantum possunt; licet enim omnia collectim vitare sit impossibile, singula tamen distributive vitare est possibile, praesertim ea quae non ex subreptione, sed praevia animadversione, ideoque deliberate committuntur.

SED ET SI QUIS PECCAVERIT, ADVOCATUM HABEMUS. — Est occupatio. Objiciet enim quis: Si omnino peccata fidelibus fugienda sunt, quid facietis, qui ex humana fragilitate in peccatum aliquod lapsus est, praesertim enorme, verecundam et pudendum? Respondet: Si quis lapsus sit, non idcirco desperet, nec animum abiciat; quia apud Deum, qui est pater noster amantissimus, advocatum habemus Christum Dominum, qui suum sanguinem, crucem et mortem pro nobis obitum Patri representans, facile nobis, si vere nos poeniteat, veniam impetrabit; Deus enim est clementissimus, et Christi merita sunt maxima. Sicut ergo peritiam et gloriam medici commendat magnitudo vulneris et morbi quem curat et sanat: sic magnitudinem gratiae, clementiae et redemptionis Christi commendat magnitudo peccatorum nostrorum, quorum ipse est medicus et propitiator. Hujus rei specimen dedit in S. Magdalena et S. Paulo, qui proinde hanc in se Christi gratiam celebrans *1 Timoth. 1, 13*: «Fidelis, ait, sermo et omni acceptione dignus, quod Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum; sed ideo misericordiam consecutus sum, ut in me primo ostenderet Christus Jesus omnem patientiam, ad informationem eorum qui credituri sunt illi in vitam aeternam.» Vide ibi dicta.

Nota primo: «Advocatus» idem est latine quod graece παρακλητος. Unde tam Christus quam Spiritus Sanctus est paraclitus, id est, advocatus nosler; ita enim vocatur hic a S. Joanne in textu Graeco, aequae ac in *Evang. xiv, 16*. Vatablus, παρακλητος; verit, patronus, mediator, intercessor. Laurentius Valla, lib. IV, patronum ab advocato distinguit, quod patronus sit orator, qui reum dicendo defendit; advocatus, qui reo ad defensionem astat, etiamsi nihil dicat. Et Asconius Pedianus: «Qui defendit, ait, aliquem in judicio, aut patronus dicitur, si orator est; aut advocatus, si

jus suggerit, aut praesentiam suam commodat amico.» Verum hic et alibi «advocatus» idem est quod patronus; sic enim caudicos, qui causas forenses agunt, vocamus advocatos. Ita Ulpianus: «Advocatos, ait, accipere debemus omnes omnino, qui causis agendis quoquo studio operantur.» Et Quintilianus, lib. XII, cap. 1: «Non, inquit, forensium quandam institutum operam, nec mercenariam vocem, nec (ut asperioribus verbis parcamus) non inutilem sane litium advocatum, quem denique caudicum vulgo vocant.»

Nota secundo: Christus est advocatus noster. Primo, oratione interpretativa, scilicet exhibendo se et suas plagas, vulnerumque cicatrices, ac consequenter sua merita allegando divino conspectui, uti omnes Doctores consentiunt. Idcirco enim resurgens has cicatrices retinuit, et in caelum intulit, ut eas jugiter Deo Patri quasi Pontifex et mediator noster representet, ac per eas veniam et gratiam nobis obtineat.

Secundo: multi valde probabiliter censent Christum etiam esse advocatum nostrum, oratione proprie dicta, qua pro nobis in caelis Patrem oret et interpellat: oratione, inquam, non qua denuo mereatur vel impetret (qualis fuit dum viveret in terris, eratque viator), sed qua jam comprehensor petit, rogatque Patrem exigendo jus in vita hac promeritum, sibi que promissum, ideoque debitum, scilicet gratiam et salutem nostram. Hoc enim significat Paulus in epistola ad Hebraeos, ubi docet Christum esse Pontificem nostrum aeternum in caelis, qui «per proprium sanguinem introivit semel in sancta, aeterna redemptione inventa,» cap. ix, vers. 12; et cap. vii, vers. 25: «Semper vivens, inquit, ad interpellandum pro nobis.» Et Christus, *Joannis xiv, 16*: «Ego, ait, rogabo Patrem, et alium Paraclitum dabit vobis.» Et Paulus, *Rom. viii, 34*: «Christus Jesus, etc., qui est ad dexteram Patris, qui etiam interpellat pro nobis.» Vide ibi dicta. Christus ergo, qua homo jam beatus in caelo, et mente, et corpore ac voce debitum Deo cultum religionis exhibet, eum adorando, laudando, gratias agendo, cur non et postulando? hoc enim est officium advocati, qualis est Christus.

Tertio, haeretici hinc contendunt Sanctos non esse nostros advocatos, nec orare pro nobis, ac consequenter non esse invocandos, eo quod hoc sit officium Christi, qui solus est advocatus noster; ac proinde nos facere injuriam Christo, si Sanctos quasi advocatos invocemus. Audi Bezaus

hic: « Joannes cum nominat Christum, ceteros excludit. Quid ergo illis fiet qui B. Virginem hanc faciunt injuriam, ut Christi spoliis velint eam exornari; imo etiam contentissima voce Christum illi tanquam matrem infantulum subjiciunt? » Falleret et fallis, impostor, dum asseris nos Christum subijcere B. Virginem, eamque Christi spoliis exornare. Scimus et profitemur Christum esse Deum, Deique Filium; B. Virginem non esse deam, sed Dei incarnati matrem, ac proinde infinitis partibus Christo esse inferiorem. Unde Christus solus vocatur a S. Joanne advocatus, scilicet talis, qui, ut ipse illico subdit, sit « propitiatio pro peccatis mundi, » quique sua passione et morte placavit Patrem, inno et justo sanguinis sui pretio satisfecit. At B. Virgo et Sancti sunt advocati nostri, ut deprecatores et intercessores per merita Christi. Unde B. Irenaeus, lib. V, cap. XIX: « Sicut, ait, Eva seducta est ut effugeret Deum, sic Maria suasa est obedire Deo, ut virginis Evae virgo Maria fieret advocata. » Et S. Bernardus, serm. in illud Apoc. XII, *Signum magnum*: « Opus est, inquit, mediatore ad mediatorem istum, nec alter nobis utilis quam Maria. » Vide dicta I *Timoth.* II, 5, ad illud: « Unus mediator Dei et hominum homo Christus Jesus; » et Bellarminum, tract. *De Inevocab. Sancti*.

ITEM CHRISTUM JUSTUM. — « Justum, » id est, innocentem et sanctum, qui sua sanctitate gratissimus Patri meretur ab eo exaudiri. *Secundo* et potius, « justum, » id est, qui juste pro peccatis nostris satisfecit, justumque pro eis dedit pretium et lytrum, scilicet sanguinem suum et vitam. Unde explicans subdit: « Et ipse est propitiatio. » Alio ergo sensu vulgo vocatur advocatus justus, qui justam causam defendendam suscipit, non injustam, ut faciunt nonnulli cuori causa: unde Cassiodorus, lib. XI, *epist.* IV: « Si in advocations, ait, studio justitiae claritate fulsistis. » Hic scilicet bonus est advocatus apud homines, non apud Deum, utpote a quo non justitiam, sed misericordiam et gratiam postulamur. Apud Deum ergo habemus tribunal gratiae duntaxat, non justitiae.

2. Et (id est *quia*, *q. d.* Christus est advocatus noster, quia) **IPSE EST PROPITIATIO** (id est *propitiator*) **PRO PECCATIS NOSTRIS**, — quia scilicet se offerens in cruce victimam pro peccatis, pro eis Deo Patri satisfecit, eumque nobis reconciliavit. Alitudo ad propitiatorium imminens arcae foederis; hoc enim representabat Christum propitiatorem, ut dixi *Rom.* III, 25, et *Exodi* XXV, 27. S. Augustinus, lib. *De Fide et Opere*, legit: « Et ipse est exoratio pro peccatis nostris. » Orat enim Christus pro nobis etiam in caelis, ut paulo ante dixi, et propitiare se exorare. S. Cyprianus, lib. IV, *epist.* 2 vel 32, pro *exoratio* legit *deprecatio*. Significat S. Joannes Christum talem nobis esse advocatum, ut certo causam nostram obtineat, imo eo patrono causa cadere non possimus, eo quod ipse sit ex officio redemptor et propitia-

tor noster, qui ex justitia pro peccatis nostris satisfecit.

Hoc est quod ait S. Joannes, *Apoc.* I, 5: « Dilaxit nos et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo. » Nam, ut ait S. Leo, serm. 12 *De Passione*: « Effusus pro injustis sanguinis justus tam potens fuit ad privilegium, tam dives ad pretium, ut si universitas captivorum in redemptorem suum crederet, nullum tyrannica vincula retineret. » Et paulo post: « Quamvis enim in conspectu Domini multorum Sanctorum pretiosa mors fuerit, nullius tamen insontis occisio propitiatio fuit mundi. Acciperunt justus, non dederunt, coronas; et de fidelium fortitudine exempla nata sunt patientiae, non dona justitiae. Singulares quippe in singulis mortes fuerunt, nec alterius quisquam debitum suo funere solvit, eum inter filios hominum solus Dominus noster Jesus exiliterit, in quo omnes crucifixi, omnes mortui, omnes sepulti, omnes etiam sint suscitati. »

Hac de causa S. Augustinus, S. Bernardus, S. Francisus, S. Elzearius ceterique Sancti qui aliquando peccaverunt, confugerunt ad vulnera Christi, quasi ad asylum, in eoque habitaverunt. Eorum gnomas recensui *Zachar.* cap. XIII, 6. Vere S. Ambrosius, *Prefat. in Psalm.* XXXV: « Bonum, ait, aurum est sanguis Christi, dives ad pretium, profusus ad levandum omne peccatum. »

NON PRO NOSTRIS AUTEM TANTUM, SED ETIAM PRO TOTIUS MUNDI. — *q. d.* Non pro peccatis Iudaeorum tantum, sed et gentium omnium, ait Oecumenius et Cyrillus. Melius Clemens Alexandrinus et alii, *q. d.* Non pro peccatis nostris qui sumus fideles tantum, sed pro peccatis infidelium totius mundi. Pro his enim quoque passus est Christus, eisque meruit gratiam et gloriam, si in eum credere ejusque merita amplecti velint. Unde et jussit praedicari Evangelium hoc omnibus gentibus, easque baptizari in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, *Marci* XVI, 15. Rursus Christus ut hostia propitiatoria offerret in sacrificio Missae pro omnibus hominibus, etiam infidelibus, ac defunctis in Purgatorio existentibus, ut fuso docet hic noster Justinianus; Ecclesia enim tantum excipit excommunicatos: pro his enim velat sacrificari.

3. Et in hoc scimus (non certo et demonstrative, sed probabiliter et conjecturaliter ex signis et effectibus) **QUONIAM** (id est quod) **COGNOVIMUS EUM** (cognitione non tantum speculativa, sed et practica, que cum amore et affectu conjuncta est, ac in opus derivatur: « cognovimus » ergo, id est novimus et diligimus eum), **SI MANDATA EJUS OBSERVAVIMUS.** — Referenda sunt haec ad id quod praecessit: « Advocatum habemus Iesum Christum; » praescribit enim modum quo hunc advocatum nobis conciliabimus, nimirum si eum cognoscamus per fidem, spem et amorem; eum vero cognovimus, si mandata ejus observemus, id quod pluribus deinde sententiis prosequitur et inculcat. Vere S. Augustinus, lib. *De Fide et Opere*, cap. XII: « Ne-

quaquam, ait, mens fallatur ut se existimet Deum cognovisse, si cum fide mortua, hoc est, sine bonis operibus conflatur. » Sic David ait *Psal.* CII, 18: « Memores sunt mandatorum ipsius ad faciendum ea; » et mortuus ad filium: « Tu, ait, Salomon fili mi, scito Deum patris tui; » scito, scilicet practice, id est crede, reverere, ama, obedi ei. Unde explicans subdit: « Et servi ei corde perfecto, et animo voluntario; » et *Osee* cap. VI, vers. 6: « Volui, ait, scientiam Dei plusquam holocausta. » Chaldaeus vertit, *voluntas mea*, vel beneplacitum meum, complacencia mea, in operantibus legem Domini magis quam in offerentibus holocausta. Qui enim non observat legem Dei, utique eum non novit, quia non aestimat practice, non ponderat uti debet, Dei immensam majestatem, bonitatem, potentiam, sapientiam, justitiam. Si enim eam justo rationis libramine ponderaret, utique toto corde eum amaret, coleret, obedi- ret. » Nam quisquis Deum non amat, ait Beda, profecto ostendit quia quam sit amabilis non novit; et quam sit suavis Dominus et dulcis gustare ac videre non didicit, qui ejus conspectibus placere continua dilectione non satagit. » Hinc S. Dionysius, *De Divinis Nominibus*, dedit ab *Abu*, eo quod accendat affectum eorum, qui ipsum rite cognoscunt. Hoc est quod ait S. Joannes, cap. III, vers. 7: « Omnis qui diligit, ex Deo natus est, et cognoscit Deum. Qui non diligit, non novit Deum, quoniam Deus charitas est. »

Quare ex *q. d.* scimus non recte colligit Catharinus, justos certo scire posse se esse justos et in gratia Dei; esto enim habeant in anima gratiam et charitatem Dei, tamen eam non vident. Rursus, licet mandata Dei exterius observent, tamen nesciunt an ea observent ex amore Dei et eo modo quo Deus jussit. Denique esto sentiant se amare Deum, tamen nesciunt an hic amor sit talis qualis esse debet, puta supernaturalis pure propter Deum, utque eum ament super omnia: ita definit Tridentinum, sess. VI, cap. IX. Vide Bellarminum, lib. III *De Justific.*, cap. I et seq.

4. Qui dicit SE NOSSE EUM (vera et salutifera notitia, puta, practica, que noscentem conducit ad vitam aeternam. « Nosse » ergo, id est ita nosse ut amet Deum eumque per omnia obediatur), ET MANDATA EJUS NON CUSTODIT, **MENDAX EST.** — Num de Philosophis cognoscentibus Deum, sed speculativo et aride, ideoque eum non colentibus ait Apostolus: « Qui cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, » *Rom.* I, 21.

5. QUI AUTEM SERVAT VERBUM EJUS (jussa et mandata Dei), **VERE IN HOC CHARITAS DEI PERFECTA EST.** — Per antithesin contrariae sententiae priorem sententiam confirmat, *q. d.* Qui mandata Dei non servat, Deum non novit, id est, non diligit; quia a contrario qui Dei mandata servat, hic Deum diligit, adeoque habet charitatem perfectam. Unde dicit « verbum ejus » in singulari, quia praecipue respicit legem charitatis; haec enim e-

teras omnes in se comprehendit, uti radix comprehendit frondes et fructus, totamque arborem.

« Perfectam charitatem » vocat quae implet illud verbum, sive legem charitatis: « Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et in tota anima tua, et in tota mente tua, » *Matth.* XXI, 37. Qui enim mandata Dei observat, diligit Deum ex toto corde, esto aliquando peccet venialiter; hoc enim in corruptione hujus vite est malum necessarium. Porro in hac perfectione charitatis et vitae Christianae varii sunt gradus. *Primus* est, ita diligere Deum ex toto corde, ut nunquam offendas eum mortaliter, etiamsi totum mundum posses lucrari. *Tertius*, si amore Dei animi amor creature renunties, totumque te mancipies Dei cultui et obsequio, uti faciunt religiosi. *Quartus*, si non aliud cogites, velis vel ament, quam Deum aut propter Deum, uti faciunt Beati in caelo. Tertium expressit S. Paulus cum ait *Rom.* VIII, 35: « Quis me separabit a charitate Christi? Tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? etc. Certus sum quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, » etc.

Præclare Origenes, *Prefat. in Evangel.* S. Joannis: « Quisquis, ait, perfectus est, non amplius vivit ipse, sed in ipso vivit Christus, cumque in ipso vivat Christus, de eo dicitur Maria: Ecce filius tuus Christus. » Et S. Augustinus in serm. 39 *De Temp.*: « Sicut radix, ait, omnium malorum est cupiditas, ita et radix omnium honorum est charitas. Totam magnitudinem et latitudinem divinum eloquiorum possidet charitas, qua Deum proximumque diligimus. » Et aliquando post: « Quapropter, fratres, seclami charitatem, dulcem et salubre vinculum mentis, sine qua dives pauper est, et cum qua pauper dives est. Haec in adversitatibus tolerat, in prosperitatibus temperat, in duris passionibus fortis, in bonis operibus hilaris, in tentatione tutissima, in hospitalitate laetissima, inter veros fratres letissima, inter falsos patientissima; in Abel per sacrificium grata, in Noe per diluvium secunda, in Abraham peregrinationibus fidelissima, in Moysè inter injurias lenissima, in David tribulationibus mansuetissima; in tribus pueris blandos ignes innocenter expectat, in Machabeis saevos ignes fortiter tolerat. Casta in Susanna erga virum, in Anna post virum, in Maria praeter virum. »

Egregie quoque S. Bernardus *ad Fratres de Monte Dei*: « Ab omnibus vobis, inquit, perfectio exigitur, sed non uniformis; sed si incipis, incipe perfecte; si jam in profectu es, et hoc ipsum accipis, teipsum in temetipso metire, et dic cum Apostolo: Unum autem, que retro sunt obliviscens, et ad ea que sunt priora extendens melius, ad destinatum persequor bravium supernae vocationis in Christo Jesu; in quo manifeste Apostolo docente declaratur, quia perfecta eorum que

retro sunt oblitio, et perfecta in anteriora extensio, ipsa est hominis justus in hac vita perfectio; et perfectio perfectionis hujus ibi erit, ubi erit bravi superne vocationis perfecta apprehensio. Hoc autem modo sicut stella a stella distat in claritate, sic cella a cella in conversatione, scilicet incipientium, proficientium et perfectorum. Incipientium status dici potest animalis, proficientium rationalis, perfectorum spiritualis. » Et inferiorius: « Primus status circa corpus se habet, secundus circa animam se exercet, tertius non nisi in Deo requiem habet. Quorum singuli sicut habent certam proficiendi rationem, sic in genere suo certam habent perfectionis suae mensuram. Initium boni in conversatione animalis, perfecta obedientia est. Profectus subjicere corpus suum, et in servitute redigere. Perfectio usu boni consuetudinem vertisse in delectationem. Initium vero rationalis est, intelligere quae in doctrina fidei apponuntur ei. Profectus, talia preparare, qualia apponuntur. Perfectio, cum in affectum mentis transit iudicium rationis. Perfectio vero hominis rationalis, initium est hominis spiritualis. Profectus ejus, revelata facie speculari gloriam Dei. Perfectio vero, transformari in eandem imaginem a claritate in claritatem, sicut a Domini spiritu. »

Et S. Maximus De Charitate, centur. 3, num. 97: Anima, ait, perfecta est; cuius vis affectibus bnoxia, prorsus ad Deum declinavit. » Idem, centuria 4, num. 47: « Nondum, ait, perfectam charitatem consecutus est, neque divinae providentiae secundum profunditatem cognitionem, qui in tempore tentationis, in doloribus et molestiis sibi accidentibus, longanimitate non perdit, sed seipsum a spiritualium fratrum charitate abscondit. » Et S. Franciscus in opusculo *Decem perfectionum*: « Perfectio perfecti Christiani est, inquit, quod cor suum ab omni mundana et humana creatura eradicet, nec querat cur inveniat fundamentum aut radicem, nisi in illo qui fecit sibi cor; sed consuescat cor suum projicere in ipsum Deum, et de facibus terrenis frequenter elevare: ita quod sine poena quandocumque voluerit, revertatur ad Christum, cogitando et affluendo se ad creditorem; et intentus sit in omni loco et tempore altissimo benefactori. Rursum tantam habeat patientiam, quod illum qui sibi malum aliquod fecerit vel dixerit, conetur plus diligere et amare ex toto corde, et ex bona voluntate ei libenter servire sine omni amaritudine cordis. Quia sicut Deus ex vera liberalitate omnia bona sibi tribuebat, ita omnia mala credat eum occulte promittere, ad hoc ut peccatori ostendat sua peccata, sicut leviter ea puniat in presenti, ut non flagellet durius in sempiternum. Illum igitur qui malum sibi fecit aut dixit, multum diligat, quia mediante illo tanquam nuntio, Deus magnum bonum illi confert; et tanquam retinaculum quo mediante Deus eum detinet, ne

in profundum abyssi projiciatur, et tanquam terrorem quo Deus eum tergit, et tanquam dolorem quo Deus eum dolat et perficit. »

In hoc scimus quoniam (quod) in ipso sumus. — S. Augustinus addit: « Si in illo perfecti fuerimus, » atque explicat, q. d. Si perfecte ei adhaereamus, eumque diligamus, ita ut ejus amore etiam inimicos amemus. Sic quoque legit Dionysius et alii nonnulli. Verum Romana et Graeca passim illa delent. Sensus ergo est, q. d. In hoc scimus quod in eo sumus, si videlicet verbum ejus servemus, uti paulo ante dixi. Effectus enim et signum dilectionis, qua adheremus et copulati sumus Deo, est observatio legis ipsius. Porro per charitatem sumus et manemus in Deo, et Deus in nobis ea ratione qua amatum est in amante, et amans in re amata; magis enim est anima ubi amat, quam ubi amatur; vicissim Deus se amantes sibi quae adherentes pedam, inhabitat, curat, dirigit, protegit. Unde Hugo sic explicat, q. d. Qui amamus Christum, sumus in Christo, sicut membra sunt in capite, et sicut id quod regitur est in regente, nempe regimine peculiari et sancto. Antitrophia est haec sententia Joannis illi in *Evang. Joann.* xiv, 23: « Si quis diligit me, sermonem meum servabit; et Pater meus diligit eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus. » Diligentis ergo Deum anima est quasi templum, in quo realiter inhabitat Pater, Filius et Spiritus Sanctus. Ubi nota S. Joannem delectari verbo *manendi*, illudque crebro usurpare, ac per illud significare primo, intimam conjunctionem; secundo, moram permanentem et perseverantiam, juxta illud Christi, *Joannis* cap. xv, vers. 4: « Manete in me, et ego in vobis. » Tertio, continuam praesentiam, amicam conversationem, mutuam familiaritatem, omniaque verae amicitiae obsequia et officia.

6. QUI DICIT SE IN IPSE MANERE, DEBET SICUT ILLE AMBULAVIT, ET IPSE AMBULARE. — procedendo semper in virtute, praesertim charitatis, ac in dies majora ejus opera exercendo, uti Christus crecebat « aetate et gratia apud Deum et homines, » *Lucæ* II, 51. Sancti enim eunt de virtute in virtutem. S. Leo, serm. 2 *De Quadrag.*: « Hec, ait, est perfectiorum vera justitia, ubi nunquam praesumant se esse perfectos, ne ab itineris nondum finiti actione cessantes, ibi incidant deficientis periculum, ubi proficiendi deposuerint appetitum. » Hoc est quod ait Paulus *Ephes.* v, 1: « Estote imitatores Dei sicut filii charissimi, et ambulante in dilectione, sicut et Christus dilexit nos. »

Pulchre S. Prosper, lib. II *De Vita contemptat.*, cap. XXI: « Quid, ait, est ambulare sicut ille ambulavit, nisi contemnere omnia prospera quae contempsit, non timere adversa quae perterriti, docere quae docuit, sperare quod praesit, etc., prestare beneficia etiam ingratis, non retribuere secundum merita malevolis, orare pro inimicis, misereri reversis, invitare adversos, aequanimi-

ter pati subdolos atque superbos? ac denique, juxta verbum Apostoli, mortui simus carni, ut dantaxat Christo vivamus. Sicut enim carne mortuus nulli jam detrahit, nullum aversatur aut despicit, nullius pudicitiam callida circumventionem corrumpit, non invidet, non adulatur, non ambigit: sic qui carnem suam crucifixerunt cum vitiis et concupiscentiis, nulla horum possunt agere aut pati. »

Unde Nyssenus, epist. ad *Harmonium*, « Christianismum definit esse imitationem divinae naturae. » Idem ad *Olympium*: « Quid igitur, ait, oportet eum facere, qui magno Christi cognomine dignus effectus est, nisi ut omnia sua tum cogitata, tum dicta, tum facta diligenter exploret, et utrum eorum singula ad Christum tendant, an ab illo sint aliena, diduciat. »

Præclare S. Augustinus, *De Vera Religione*, xv, docet quod Verbum factum sit caro, hoc fine ut viam virtutis doceret, non vi cogendo, sed exemplan præcedendo. Dum enim omnia mundi bona contempsit, contemnenda docuit; dum omnia mala sustinuit, sustinenda monstravit: « Doctrina enim Deus apparebat, et alitibus homo. Satellites voluptatum divitias perniciose populi atque turbabant: pauper esse voluit. Honoribus et imperiis inhabitant: rex fieri noluit. Carnales suos filios magnum bonum putabant: tale conjugium prolemque contempsit. Contumelias superbissime horrebant: omne genus contumeliarum sustinuit. Injurias intolerabiles esse arbitrantur: quae major injuria, quam justum innocentemque damnantur? Dolores corporis exerebantur: flagellatus atque cruciatus est. Mori metuebant: morte multatus est. Ignominiosissimum mortis genus crucem putabant: crucifixus est. Omnia quae habere cupientes non recte, non recte vivebamus, carento vita ferit; omnia quae vitare cupientes a studio devinabamus veritatis, perpetiendi deiecit: non enim ullum peccatum committi potest, nisi dum appetuntur ea quae ille contempsit, aut fugiantur quae ille sustinuit. Tota itaque vita ejus in terris, per hominem quem suscipere dignatus est, disciplina morum fuit. »

Huc facit stimulus S. Cypriani, tract. *De Zelo et Ivore*: « Si hominibus, inquit, letum est et gloriosum filios habere consimiles, et tunc magis generasse delectat, si ad patrem lineamentis paribus soboles subsiciva respondeat, quanto major in Deo Patre letitia est, cum quis sic spiritaliter nascitur, ut in actibus ejus et laudibus divina generositas praedicetur? » Elpaulo anterus: « Quales caelestis, tales et caelestes. Quomodo portavimus imaginem ejus qui de coelo est; imaginem autem caelestem portare non possumus, nisi in eo quod esse nunc cupimus, Christi similitudinem praebemus; hoc est enim mutasse quod fueras, et coepisse esse quod non eras, ut in te divina nativitas luceat, ut ad Patrem Deum deifica disciplina res-

pondeat, ut honore et laude vivendi Deus in homine clarescat, ipso exhortante, et eis qui se clarificant vicem mutuam pollicente. Eos, inquit, qui clarificant me, clarificabo, » *Joan.* xii.

7. CHARISSIMI, NON MANDATUM NOVUM SCRIBO VOBIS, SED MANDATUM VETUS. — Loquitur de mandato dilectionis Dei et proximi: in hac enim includitur observatio mandatorum omnium, de qua sermo praecessit. De lectione enim se explicans illico sermonem infert S. Joannes, vers. 9, 10, 11. Vocat hoc « vetus mandatum, » non « novum, » quia datum fuit Judeis in veteri Testamento, *Lev.* xix, 18; imo datum fuit Adae et omnibus hominibus in lege naturae, aequae ac angelis ab initio creationis suae. Est enim hoc mandatum juris naturae dictatum a ratione et lege aeterna, quae fuit in mente Dei ab aeterno. Sic et *vetus* explicat Joannes cum subdit: « Mandatum vetus est verbum quod audistis. » Ita S. Augustinus et Didymus: « Obijciatur, ait, Apostolo novam ab illo doctrinam tradi, ac prorsus inauditam: tacite ergo illi occurrens negat se novum aliquid preceptum proponere, sed prisca et vetera inculcare. »

Rursum, mandatum hoc est *vetus*, quia jam ab olim, puta ab initio christianismi, mox a baptismo illud audistis et accepistis. Ita explicat S. Joannes et *vetus*, dum subdit: « Quod habuistis ab initio (1). »

8. ITERUM MANDATUM NOVUM SCRIBO VOBIS. — q. d. Iterum inculco vobis jam quidem antiquum, olim vero novum mandatum, dilectionis et observationis mandatorum Dei, quod desuetudine et naturae corruptae vitio antiquatum Christus renovavit et auxit, nobisque identidem in memoriam revocare et innovare praecipit. Alludit, imo citat illud Christi *Joannis* xiii, 33: « Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. » *Novum* dicitur, quia novi Testamenti praecipuum, et praecipue a Christo verbis et exemplis commendatum est praecipuum non timoris, uti olim apud Judaeos, sed dilectionis, illudque explicatus (ut patet *Math.* v, 38 et seqq., *Joan.* xv, xv et xvi), arctius et firmitus quam antea fuerat, ac proinde novum nobis tradidit Christus.

Novum ergo dicitur per omnia genera causarum. Primo, ratione novae causae efficientis, puta novi legislatoris, scilicet Christi, qui aeternus et quasi novum illud nobis tradidit. Rursum ratione novae originis, charitatis et gratiae, scilicet Spiritus Sancti, qui primo visibiliter et copiose effusus fuit in Pentecoste: unde consequenter ad charitatis hujus officia nove, novaque obligatione obstringimur, eaque magis obligamur novae quam ante Christum; Judei enim obscuraverant hoc dilectionis praecipuum pravis interpretationibus, dicentes proximos esse amicos: solos ergo ami-

(1) Scil. religionis Christianae, quod vos docuerunt Apostoli. Novum tamen dici potest hoc mandatum, vers. 8, etc.

cos esse diligendos, inimicos autem odiendos: per amicos autem intelligebant homines suae gentis, puta Iudeos; unde censebant se Christianis omnibusque gentibus posse honorari, eorumque opes per usuras exhaurire. Quocirca Christus illa corrigens et innovans, *Matth. v. 43*: « Audistis, inquit, quia dictum est antiquis: Diliges proximum tuum, et odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, » etc.

Secundo, mandatum dilectionis est « novum » ratione novae causae materialis, puta novorum diligentium Christianorum, qui antea fuerant in tenebris infidelitatis et odii, ut subdit hic S. Joannes; jam vero charitate et spiritu Christi innovati, nove et ardentius Deum et se invicem diligere debent, quam ante.

Tertio et maxime, « novum » dicitur ratione novae causae formalis, puta novi objecti (objectum enim est instar formae) et novae rationis formalis diligendi, puta novae incarnationis Verbi, novaeque in eo fidelium unionis; Christo enim, qui caput est Ecclesiae et fidelium, incarnato, facta est in eo singularis unio et communicatio membrorum Ecclesiae, tum inter se, tum cum Christo capite suo jam homogeneo, id est, ejusdem rationis et naturae: unio, inquam, per naturam, per gratiam et per Sacramenta, praesertim Eucharistiae; quae unio fundamentum est majoris et singularis obligationis ad arclorem amorem Dei, Christi et Christianorum, ut scilicet jam Christianos diligere debeamus, non tantum ut proximos propter Deum, sed ut fratres et membra ejusdem capitis et patris Christi incarnati, qui parens est et legislator legis amoris, uti Moses tulit legem timoris. Indecet hanc rationem Christus dum subdit: « Sicut dilexi vos. » Sicut ergo dilectio Christi in nos fuit summa, nova et inaudita, ita et preceptum ejus, quod jubet nos hanc suam dilectionem imitari, summum est, novum et inauditum. Ita Cyrillus. Antiqua enim dilectionis lex a Mose lata sic habet: « Diliges amicum tuum sicut teipsum, » *Levit. xix, 18*. Nova vero a Christo lata sic habet: « Diligite invicem sicut dilexi vos, » *Joan. xiii, 33*; quae major est et perfectior, tanto scilicet, quanto Christus (cujus dilectio quasi exemplar nobis imitandum proponitur et praecipitur) ceteris hominibus major et perfectior est. Porro per incarnationem non soli Christo, sed et toti SS. Trinitati, puta Patri, Filio et Spiritui Sancto, majorem quam antea, et novum amorem debemus, tum ratione majoris unionis: jam enim unito nobis per carnem assumptam Verbo, consequenter quoque nobis magis unita est tota SS. Trinitas: haec enim est ubi Verbum est; tum ob nova et maxima beneficia per incarnationem nobis praestita. Per incarnationem ergo Verbi novam relationem et unionem habemus ad Patrem, Filium, et Spiritum Sanctum, et inter nos invicem, quam non habuimus antea, ac consequenter no-

vam diligendi causam et rationem formalem. Per incarnationem enim Verbum factum est noster consanguineus et frater, ac consequenter Pater factus est novo modo Pater, uti Christi incarnati, ita et Christianorum fratrum ejus; Spiritus Sanctus vero totum se in eos effudit. Christianis enim proprie hoc novum dilectionis mandatum a Christo datur (non omnibus hominibus, nisi indirecte et consequenter, quatenus scilicet Deus vult omnes fieri Christianos), ut se invicem non tantum quasi proximos, sed quasi fratres et unius corporis Christi membra ament propter Christum, uti recte advertit Toletus et Franciscus Lucas in cap. *xiii S. Joan.*

Quarto, « novum » dicitur ratione novae causae exemplaris, puta Christi Domini: Christus enim suam vitam, sanguinem et totum seipsum pro salute suorum, ex puro amore impendit et exhaesit. Idem fecit B. Virgo, Apostoli et primi fideles, ut darent nobis perfectae dilectionis exemplar, quod imitaremur, juxta illud: « Inspice, et fac secundum exemplar quod tibi in monte monstratum est, » *Exodi cap. xxv, vers. ult.* Et idipsum significat « sicut dilexi vos, quae verba meditantium multam confusionis, dicenti multam exaggerationis materiam suppeditant. Cogita enim quanta dilectionis argumenta nobis ostenderit Christus singulis momentis nascenti, laborando, predicando, patiendo, moriendo, etc., et videbis quam parva sit hominum omnium dilectio. Cogitabat illa S. Joannes Eleemosynarius, Archiepiscopus Alexandriae, qui cum quispiam effusam ejus in pauperes liberalitatem laudaret et suspiceret, dicere solebat: « Frater, nondum pro te sanguinem fudi, sicut mandavit mihi Dominus. »

Quocirca per Christum didicimus proximos non tantum diligendos esse, sicut nos ipsos, uti habebat vetus lex, sed plusquam nos ipsos. Christus enim inmortuus est, ut nos licet inimicos vivificaret; eoque nobis dedit exemplum et exemplar dilectionis, ut nos idem faciamus pro proximis: qui sane diligendi modus apud Iudeos et in orbe erat novus et inauditus. Ita S. Cyrillus in *Joan. cap. xiii*. Unde Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius et Rupertus, « novum » dicit esse ratione novi modi. Modum hunc explicat Arias, ut sit, inquit, dilectio ad exemplum dilectionis Christi ferventissima et officiosissima, erga omnes, etiam inimicos, ad omne officium prompta, ad exponendum sanguinem et vitam pro salute fratrum, uti fecit Christus: sic et Cajetanus, Gagneus, Joannes Major et alii.

Quinto, « novum » ratione novi finis, quia per hoc dilectionis mandatum voluit Christus nos facere novos homines, caelestes, non terrestres. Rursum voluit nos illud crebro renovare, ut per crebras synaxes, conciones, meditationes, etc., illud saepe excitemus, novaque et recenti voluntate, conatu et fervore, perinde ac si nunc primum daretur, illud capessamus. Huc respexit

hoc loco S. Joannes dicens se mandatum vetus scribere, sed novum, id est, crebro renovandum. Unde ipse jam senex per singulas collectas illud reficiebat, nec aliud inculcabat quam: « Filii, diligite alterutrum; quia praecceptum Domini est, et si solum fiat, sufficit, » ut dixi in proemio, et haec Epistola crebro idipsum repetit et inculcat.

Audi S. Bernardum, serm. 5 in *Cena Domini*: « Mandatum novum do vobis. Unde novum? nuper inventum, non quia in veteri Testamento non sit scriptum: Diliges Dominum Deum tuum. Quid ergo est novum? Novum, quia vetera ad novitatem perducit, et veteres homines transformat in juvenes. Novum, quia exiit veterem hominem, et induit novum, qui secundum Deum creatus est in sanctitate et justitia veritatis. Novum, quia olim genus humanum a paradisi gaudiis expulsum, nunc et quotidie transmittit in caelum. » Et S. Augustinum hic: « An ideo est mandatum novum, quia exuto veteri homine induit nos hominem novum? Innovat quippe audientem, vel potius obedientem non omnis, sed ista dilectio, quam Dominus mandat, et ut a carnali dilectione distingueret, addidit: Sicut dilexi vos. » Et mox: « Dilectio ista non innovat, ut simus homines novi, heredes Testamenti novi, cantatores cantici novi facti, et colligit populum novum. » Hoc spectans S. Gregorius, homil. 32 in *Evang.*: « Quia, inquit, Dominus ac redemptor noster novus homo venit in mundum, nova praeccepta dedit mundo: vite enim nostrae veteri in vitis enutrite contrarietatem opposuit novitatis vite, » puta occupiscentiae charitatem, amoris sui amorem Dei et proximi.

Sexto, Maldonatus « novum » exponit excellens et prestantissimum, quia ceteris omnibus mandatis hoc dilectionis praecceptum est sublimius, excellentius, utilius magisque necessarium; sic dicitur *Psal. xcvi, 1*, et *xviii, 1*: « Cantate domino canticum novum, » id est prestant, eximium, egregium: egregium enim dicitur quasi e grege selectam (hinc victimae vocabantur egregiae, quasi e grege selectae, juxta illud *Æneid. lib. VI*:

— Lectas de more videntes;

eximium, quod quasi singulare eximatur e grege ceterorum, ideoque rarum et novum.

Huc pertinet illud aliorum: « novum, » inquit, id est postremum; quia hoc mandatum ultimum suis dedit Christus jam iturus ad mortem: non quod novum significet postremum, sed quia postremum respectu priorum jam visorum, auditorum et praeteritorum, ideoque veterum, videatur novum. A novo enim in superlativo fit novissimus, id est ultimus, postremus; eo quod quae recentior sunt, ultimum locum habeant. Sic homines novi vocantur, quorum nulli majores clari fuero, sed ipsi per se ipsos clari esse incipiunt: qua ratione Cleero Roma vocatus est « homo novus. » Sensus est, *q. d.* Mandatum

nunc vobis do, quod hucusque non tam dedi, sed in hunc extremum discessum reservavi; nunc primo hoc mandatum vobis trado, ideoque novum appello: hucusque enim hoc mandatum tabulis verbis expressum discipuli a Christo non audierant. Ita Sebastianus Barradius, qui et addit: Praeterea dicitur novum, quia volebat Christus tunc illos noviter incipere illud observare: sicut si pater filius mandatum traderet, quod vellet noviter filios deinceps exequi, recte diceretur mandatum novum. Et Franciscus Lucas: Do, inquit, mandatum novum, quod hucusque non dedi, sed in alitum reservavi, quo tenacius inhaereret memoria omnium vestrum, quod pro meo, hoc est mihi proprio mandato habeo, ut quod praeter omnibus aliis vobis commendatum, inculcatum et observatum velim, quale nullus unquam suis discipulis dedit, lene, adeoque suave mandatum. Est ergo novum, tum quia nova in ultima cena a Christo datur, tum quia Christi proprium, ut ait S. Basilius, *De Baptismo*, cap. ult., tum quia singulari est studio ab ipso commendatum.

Septimo, « novum » ratione effectus, quia novo edit effectus, puta nova opera heroica, et a saeculo inaudita, qualia fuerunt S. Pauli et ceterorum Apostolorum, qui nova ecclestiae vita, nova doctrina, novis miraculis, novis et inauditis laboribus et persecutionibus, nova alacritate, ardore et spiritu orbem subegerunt Christo. An non nova charitas fuit S. Pauli, qui optabat esse anathema pro fratribus? S. Paulini, qui se in servum tradidit Wandalis, pro filio viduae redimendo? S. Domini, S. Francis, S. Ignatii, qui se et suos salutem animarum conserarant? S. Francis Xavieri, qui ad extremos Japones, Sinas et Indos tantis sudoribus, aequae ac arduis perrexit, ut eos ad Christum converteret? B. Jacopini, qui optabat et orabat omnia omnium damnatorum tormenta subire, ut eos illis eximeret, omnesque salvaret, si Deo id placuisset?

Octavo, « novum, » ait S. Thomas, quia charitas ad novum Testamentum pertinet; et Lyranus: « novum » dicitur, inquit, quia novum Testamentum distinguit a veteri; vetus enim fuit filiorum et servorum, novum est amoris et filiorum. Unde subdit Christus: « In hoc cognoscet omnes quod discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem; » ubi S. Cyrillus: « Facies, inquit, et imago Christi nobis insculpta, qua sui esse cognoscimus, charitatis gloria est, » hinc illud *Cant. ii, 4*: « Ordinavit in me charitatem. » Alii ex Hebraeo vertunt: « *veritatem ejus super me amor.* » Et *Cantic. cap. viii, vers. 6*: « Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum: quia fortis est ut mors dilectio, dura sicut infernus emulata; lampades ejus, lampades igitur atque flammarum. Aquae multae non poterunt extinguere charitatem, neque flumina obruent illam: Si dederit homo omnem

substantiam domus suae pro dilectione, quasi nihil despiciet eam.»

Talis fuit dilectio primorum Christianorum: «Multitudinis enim credentium erat cor unum et anima una, erantque illis omnia communia.» *Actor. iv, 32.* Vide ibi dicta. Unde Tertullianus in *Apolog.*, ait Ethnicos de Christianis dicere solitos: «Videte ut invicem se diligant, et ut pro alterutro mori sint parati.» Additque Christianos se invicem vocasse fratres, utpote «qui unum Deum Patrem agnoverunt, qui unum spiritum biberunt sanctitatis, qui de uno utero ignorantiae ejusdem ad eandem lucem exasperavit veritatis, etc. Item ex substantia familiari fratres sumus, quae penes vos dirimit fraternitatem. Itaque quia animo animaque miscemur, nihil de rei communicatione dubitamus: omnia indiscreta sunt apud nos, praeter uxores.»

QUOD VERUM EST, ET IN IPSO ET IN VOBIS. — Pronomen *ἐγώ*, id est *quod*, cum sit neutrum, non potest referre *mandatum*, eo quod graece sit *ἀποστόλων* femininum. Quare technice vel substantive sumitur, *q. d.* «Quod,» id est, quae res vera est. «In ipso,» id est in seipso, quia mandatum hoc dilectionis cum sit juris naturae, in seipso certissimum et verissimum est, aequae ac antiquissimum, licet quoad praxin et executionem sit novum. Idem verum est «in vobis,» quia vos illud ipsum cum nova vita in Christo complexi estis. Ita S. Augustinus, Junilius et Oecumenius. Hoc sensu *ἐν ἑαυτῷ* refertur ad mandatum. Melius alii referunt ad Christum: licet enim eum non nominet hic, tamen eum nominavit vers. 1, 2, 3, 4 et seq. Cor enim S. Joannis plenum erat Christo, ut, cum «ipsum» nominat, non alium intelligat quam Christum, utpote amorem suum, quo plenum erat os ejus aequae ac cor; unde simili modo ait Magdalena Christo, quem putabat hortulanum: «Domine, si tu sustulisti eum,» *Joh. xx, 15.* Quem? utique Christum: praeter eum enim aliud non cogitabat, aliud non querebat, aliud non amabat Magdalena. Tota enim absorpta in Christo, putabat omnes ibi habere cor, ubi ipsa habebat suum. Haec sunt phrases amantium, quas proinde usurpat sponsa in *Canticis*. Ita S. Hieronymus, qui proinde, lib. *II Contra Jovinianum*, legit: «Mandatum novum scripsi vobis, quod est verissimum et in Christo et in vobis.» Nonnulli enim codices legunt *ἐν ἑαυτῷ*, id est *vobis*: Noster tamen cum aliis plerisque legit *ἐν ἑαυτῷ*, id est *vobis*, sed eodem redit sensus. Jam aliqui exponunt, *q. d.* Hoc mandatum charitatis est res quae facit vos tam vere esse in Christo, quam estis in vobis ipsis.

Secundo et planius, *q. d.* «Quod,» id est quae res, puta novum hoc dilectionis mandatum, locum habet tam in Christo, quam in vobis, tum quia mandatum est, tum quia practicum et executioni datum: quia, sicut Christus ut caput Ecclesiae summe amat Christianos, quasi membra

sua, ita ipsi se invicem summe ut commembra amare debent (ac seipsa amant), atque Christum in hoc amore imitari, ut sicut ipsa mandato Patris nostro se totum impendit amori, ita et vos vicissim totos amori Dei, Christi et Christianorum impendamus. Rationem subdit.

QUA TENEBRÆ (ignorantiae, concupiscentiae, peccatorum, aequae ac umbrarum, timoris et caeremoniarum veteris Testamenti) TRANSIERUNT: ET VERUM LUMEN JAM LUCEAT. — Syrus, *incipit optinere*: puta lumen Evangelii, fidei, gratiae, amoris omnique sanctitatis. Simili modo ait Paulus: «Nox praecessit, dies autem appropinquavit,» *Roman. xiii, 12.* Et: «Eramus aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino,» *Ephes. v, 6.* Vide ibi dicta. Hoc vocatur lumen «verum,» id est perfectum, plenum, divinum. Sic Joannes de Christo ait: «Erat lux vera,» id est perfecta, et essentialis, *Joh. i, 9.* «Ego sum vitis vera,» id est perfecta, dans vinum divinum, *Joh. xv, 1.* Sic Eucharistia vocatur «panis verus,» id est perfectus, plene cibans et satians, *Joh. vi, 33.*

Hujus rei symbolo, luminis hujus sol et lucifer Christus Dominus, incarnatus est in aequinoctio verno, puta die 23 martii, ut significaretur eum abacta caligine judaismi et gentilismi invecrum veram lucem Evangelii et christianismi, sui advertit S. Chrysostomus, hom. *De S. Jo. Bapt.* Eadem de causa natus est Christus in solstitio hiberno, cum incipiunt crescere lux et dies, ut annotavit S. Augustinus, serm. 22 *De Temp.*

9. QUI DICIT SE IN LUCE ESSE (Evangelii, fidei, gratiae et charitatis Christi), ET FRATREM SUUM ODI (mentitur se esse in luce. Unde S. Cyprianus, lib. *III Contra Judaeos*, cap. III, legit vel potius interpretando supplet, «mendax est, quia») IN TENEBRIS EST — ignorantiae saltem practicae, ire, odii, concupiscentiae et peccatorum; quibus excaecatus non videt quantum malum sit odium, quam Deo, qui est lux charitatis, exosum, quantas strages afferat, quanta sibi damna conciliet, quanta gehennae tormenta accersat. «Ipso scelere caecatus est, vadit nesciens in gehennam ignis, et praecipit fertur in penam,» ait S. Chrysostomus, homil. *De Erudit. disciplinae*. Vere dixit Sapiens: «Error et tenebrae peccatoribus concreata sunt,» *Ecclesi. cap. xi, vers. 16.*

Præclare S. Cyprianus *De Zelo et timore*: «Si homo lucis, ait, esse cepisti, quae sunt Christi gere: quia lux et dies Christus est. Quid in zeli tenebras ruis? Quid te nubilo livoris involvis? Quid invidiae caecitate omne pacis et charitatis lumen extinguis? Quid ad diabolum cui renuntiaveras redis? Quid Cain similis existis?» Rursus: «Qui odit fratrem, in tenebris est,» scilicet gehennae et inferni, tum quia eo tendit, tum quia demon eum possidet, Audi S. Basilium, homil. *De Ira*: «Sicut, ait, qui charitatem habet, Deum in se habet: ita qui odium et iram habet, demonem in se continet.» Et iterum: «Habetis, inquit, iram,

demonem pessimum vestris animabus innatum; et S. Chrysostomus «iram voluntarium demonem» appellat. In irato ergo quasi in Orco contemplari licet Cerberum tricipitem, Megaram, Alecto et alias Furias. Seneca, lib. *II De Ira*: «Qualia, ait, Poeta inferna monstra finxerunt succinea serpentibus et igneo flatu, quales ad bella excitanda, pacemque lacerandam telerrimae inferi exeunt furiae, qualem Cerberum» tricipitem flammam vomentem, «talem nobis iram figuremus.»

Usque adhaec, — usque ad hoc tempus quo baptizatus est, et Christianus, *q. d.* Baptismus licet sit illuminatio, tamen has odii tenebras depellere nequit, si adhuc voluntariae sint, aut si baptismus sequatur: ita S. Augustinus, Beda et Hugo. 10. QUI DILIGIT FRATREM SUUM, IN LUMINE MANET, — fidei et amoris Christiani. Est antithesis vers. praeced.

ET SCANDALUM. — Scandali etymon dat S. Hieronymus in cap. *xv Math.*: «Quia crebro teritur, inquit, in Ecclesiasticis Scripturis scandalum, breviter dicamus quid significet *σκάνδαλον*, et *σκάνδαλον* est offendiculum, vel ruina et impactionem pedis possuum dicere: derivat a *σκάνδαλον*, id est claudico, quod cogat claudicare pedibus objectum offendiculum; aut, ut aliis placet, *σκάνδαλον* lignum est curvum quo sustinetur decipula vel tendicula, et in quod animal, dum impingit, in sui ipsius ruinam evertit decipulam; aut postremo impedimentum insidiosum positum in via, ut transiens offendat.»

ET SCANDALUM IN EO NON EST. — *q. d.* Qui diligit, nusquam offendit, nusquam impingit. Scandalum ergo, id est offensio vel offendiculum, in eo non est, sive activum, ut ait S. Augustinus, sive passivum, ut ait Glossa: diligens enim nulla re, nulla injuria, nullis moribus offendit vel offenditur; quia «charitas patiens est, benigna est, etc., non irritatur, non cogitat malum, etc., omnia suffert, omnia credit, omnia sustinet,» *1 Corinth. xiii, 4.* Hoc est quod ait Sapiens, *Proverb. xv, 19*: «Vim justorum absque offendiculo.» Et Psaltes *Psal. cxviii, 163*: «Pax multa diligentibus legem tuam, et non est illis scandalum.» Dicit enim sibi: Offendit me frater, ira mihi suggerit eum meum esse inimicum, qui id fecerit ex mei odio et contemptu. At falso id suggerit, non credo iram, quia odio caeca est, suspicax et mendax: sed esto vera esset, verumque diceret, num idcirco deseram charitatem, deseram tot bonos, deseram Deum et Christum? Absit: vincam in bono malum, sequar Christum, ostendam quam diligam fraternitatem, quam amem Deum: pugnabo non contra fratrem, qui me laesit, sed contra fratris morbum: iram ejus et malevolentiam charitatis fluminibus obruam et extingquam (1).

Audi S. Augustinum: «Qui suat, inquit, qui patiuntur scandalum, aut facient? qui scandalizantur in Christo et in Ecclesia: qui in Christo scandalizantur, tanquam a sole uruntur; qui in Ecclesia, tanquam a luna. Dicit autem psalmus: Per diem sol non uret te, neque luna per noctem, id est si tenebris charitatem, nec in Christo scandalum patieris, nec in Ecclesia; nec Christum reliques, nec Ecclesiam.» Idem, sermone 89 *De Temp.*: «Plus diligendi sunt inimici, quam amici: qui enim inimici sunt, corpori adversantur, et animae preparant aeterna praemia; quia qui carnalia nostra et terrena rapiunt, caelestia nobis et spiritualia congregant. Nonne magis diligendum est quam odiendum, qui nobis dat aeternas opes? Amici vero carnis nostrae nobis suavia suadere contendunt, quae animae nostrae preparant aeternam mortem.»

Et in eandem sententiam Basilium in *Reg. brevior. Reg. 176*: «Quid, inquit, est quod ab amico magnum adeo beneficium possit proficisci, quantum est illud quod ab inimicis nobis datur, quorum opera fit ut beatitudinem illam assequamur, de qua Dominus dicit: Beati estis cum vos oderint homines, et persecuti vos fuerint, et dixerint omne malum adversum vos mentientes propter me.» Rursus S. Augustinus, serm. 61 *De Temp.*: «Tot, ait, viri, tot mulieres, clerici, pueri, tanta et tam delicata puellae, flammis et ignes et bestias equanimiter pertulerunt, et nos hominum convicia dicimus tolerare non posse. Unde nescio quare totum, vel qua consentia cum omnibus Sanctis partem in aeterna beatitudine habere desideramus, quorum exempla sequi in rebus minimis non acquiescimus.»

11. QUI AUTEM ODIIT FRATREM SUUM, IN TENEBRIS EST. — «Non potest in lumine Christi esse, et ad Christum pertinere, ait Oecumenius, qui eum pro quo Christus mortuus est, odit.» S. Joannes more suo idem repetit et inculcat.

ET NESCIIT QUO EAT. — «Hic enim, ait S. Cyprianus, *De Zelo et timore*, nescius in gehennam, ignarus et caecus praecipitatur in penam, recedens scilicet a Christi lumine momentis et dicentis: Ego sum lux mundi; qui se secutus fuerit, non ambulabit in tenebris, sed habebit lumen vitae.» Vere auctor Imperfect, *homil. 13*: «Odiunt, ait, spiritus est tenebrarum, et ubiqueque insederit, sordidat pulchritudinem sanctitatis.» Additque: «Cum mundus iste scandalis plenus sit, si amicos tantum volerimus diligere, non poterimus invenire quod diligamus.» Hoc est quod ait Sapiens *Proverb. iv, 19*: «Via impiorum tenebrosa, nesciunt ubi corruant.» Et *Sophonia i, vers. 17*: «Ambulabunt ut caeci, quia Domino peccaverunt.» Et *Isaiah lix, 10*, eorum personam et sensa exprimens: «Palpavimus, inquit, sicut caeci parietem

labitur aut offendit, quippe qui non in tenebris, sed in luce ambulat.

(1) Allio: «Scandalum in eo non est,» id est, non

tem, et quasi absque oculis attractivimus : impigimus meridie quasi in tenebris, in caliginosis quasi mortui. »

Sane nullum vitium ita rationem exerceat, atque ira, invidia, odium; hæc enim faciunt hominem non sapere, sed furere, ut videatur esse non homo, sed furia faces inferni vomens, juxta illud Virgilio, *X. Æneid.* :

His agitur furis, toloque ardentis ab ore
Scintille absistunt, oculis micat acerbis ignis.

Idem, lib. III *Georg.* :

In furias ignemque ruunt, amor omnibus idem.
Tempore non alio catalorum obita læana
Savior erravit campis, nec funera vulgo
Tam multa informes ursti stragemque dedere.

Unde Seneca, lib. I *De Ira*, cap. 1, «iram» definit «esse brevem insaniam.» Et Cicero, *Tuscul.* cap. IV : «Nihil, ait, esse similis insanie, quam iram, quam bene Ennius dixit initium insanie.» Ac S. Chrysostomus, hom. 47 in *Joan.* : «Inter iram et insaniam, inquit, nihil differt, » juxta illud : «Ira furor brevis est.»

Porro adeo cæca est ira et odium, ut hæc suas furias furoræ cæcitate non videat, imo non furias, sed justas vindicias æstimet, ut non odio, sed ratione se agi censeat; ut culpam omnem non sibi hædenti, sed a se læso ascribat. Representat idipsum lepide Seneca, *epist.* 34, in Harpate, uxoris sue ancilla, sed cæca et fatua, que cum in cæcitate incidisset, negabat se cæcam, culpamque non videndi conferebat in domum, dicens eam esse tenebrosam : unde ex illa educi, et in aliam deduci postulabat. «Hæc, inquit, quod in illa videmus, nobis accidere liqueat tibi : nemo se avarum esse intelligit, nemo cupidum; cæci tamen ducem querunt, nos sine duce erramus, et dicimus : Non ego ambitiosus sum, sed nemo aliter Romæ potest vivere : non ego sumptuosus, sed urbs ipsa magnas impensas exigit. Non est meum vitium, quod iracundus sum, quod nondum constitui certum genus vite, adolescentia hæc facit. Quid nos decipimus? non est extrinsecus malum nostrum, intra nos est, in visceribus ipsis sedet. Et ideo difficulter ad sanitatem pervenimus, quia nos ægrotare nescimus.» Democritus Philosophus excoaravit se splendore solis, ut non videret malorum felicitatem : ita invidi et odio lividi, furor exerceant seipsos, ne videant æmulum prosperitatem. Audi Laertium apud Gellium, lib. X, cap. XVII :

Democritus effodere et posset splendore æreo, radiis
Solis aciem effudit luminis, malis bene
Esse ne videret civibus : sic ego
Fulgens splendore in pecuniam volo
Lucificare exitum atati meæ,
Ne in re bona videam esse nequam filium.

12. SCRIBO VOBIS, FILII. — Descendit S. Joan-

nes a thesi ad hypothesin, a genere ad speciem. Quæ enim de Dei cognitione et dilectione commendavit omnibus Christianis in genere, hæc eadem singulis eorum gradibus et statibus commendat. Distinguit autem eos in tres gradus et classes, juxta tres eorum ætates, scilicet in pueros, juvenes et senes. Pueros vocat «filios» et «infantes,» juvenes vocat «adolescentes,» senes vocat «patres.» Hisce sigillatim gratulatur donum christianismi, quod scilicet per illum Deum agnoscat, colant et diligant, ac gratulando tacite hortantur, ut in eodem perseverent et proficiant. Triplici autem hoc ætatis gradu, triplicem Christianorum in virtute gradum, et quasi ætatem representat; pueri enim representant incipientes et neophytos, juvenes representant proficientes, senes perfectos. Quo tacite innuit S. Joannes Christianos virtute, æque ac ætate debere crescere et proficere, ut Christum imitentur, de quo scribit S. Lucas, cap. II, vers. 52 : «Jesus proficiebat sapientia et ætate, et gratia apud Deum et homines : » ita Clemens, Oecumenius, Dionysius, Gagneus, Cajetanus et Catharinus; licet S. Augustinus aliter sentiat, nimirum hæc tria ad eodem pertinere, puta singulos Christianos vocari filios, quia baptismo renati sunt, et patres, quia Christum patrem et antiquum dierum agnoscent, et adolescentes sive juvenes, quia fortès sunt et validi : «In filiis, inquit, significatur nativitas, in patribus antiquitas, in juvenibus fortitudo.» Sed prius quod dixi, uti simplicius, ita germanius videtur. Primis ergo, puta pueris, dicit Joannes : «Filii, » receter in mundo nati, æque ac baptismo renati, gaudete, gratulamini vobis, et Deo gratias agite, illumque diligite et colite, «quoniam remittuntur,» id est baptismo remissa sunt, et si quæ deinceps committatis, remittentur per penitentiam, «vobis peccata vestra,» in quæ puerilis ætas, utpote debilis et fragilis, parvæque mentis, judicii et animi, prona et proclivis est, «propter nomen ejus,» puta Christi, uti dixi vers. 8. Nomen Christi metonymice vocat vel ipsum Christum, quem crebro nominare et invocare debemus, vel ipsam invocationem nominis Christi, *q. d.* Propter nomen Christi professum et invocatum, vel auctoritatem et potestatem Christi : hæc enim significat nomen, et hæc remittuntur peccata per gratiam et merita Christi (1).

Moraliter docet hic S. Joannes, magnam educationis et institutionis puerorum habendam esse curam, uti ipse se habere ostendit exemplo pueri quem Episcopo commendavit, quod recensuit in Proœmio : a pueritia enim pendet tota hominis

(1) Rectius Alii: Quæ hic intendit Joannes, vers. 45-47 exprimitur. Hæc est coherencia cum præcedentibus : Non modo hortor vos ad Deum et proximum diligendum, sed ab amore mundi etiam dehortor. «Filii,» id est dilectissimi; hæc compellente generatori omnes Christianos complexitur quos deinde, vers. sequi, pro varia ætate singulos alloquitur.

viteque deinceps conformatio. Quod enim pueri discimus, hoc retinemus viri :

Quo senes est imbuta recans, servabit odorem
Testa diu,

ait Horatius. Hæc d. causa S. Ignatii, fundator Societatis nostræ, in ea scholas instituit, in quibus pueri cum litteris pietatem probosque mores imbibere : e quibus quanta in Ecclesiam universam commoda redundent, experientia docet : vide Ribadeneiram fuscæ de puerorum institutione et scholarum commodis dissertentem, lib. III *Vita S. Ignatii*, cap. XXIV, ubi non solum ex Scriptura, Patribus et Conciliis, sed et ex Platone, Aristotele, Xenophonte, Cicerone, Plutarcho, Quintiliano aliisque Philosophis idipsum confirmat.

Mystice : Audi S. Augustinum mysticas septem viri justæ ætates describentem, lib. *De Vera Religione*, cap. XXVI : «Iste, ait, dicitur novus homo, et interior et cælestis, habens et ipse proportione non annis, sed profectibus distinctas quasdam spirituales ætates suas. *Primum* in uberibus utilis historia, que nutrit exemplis. *Secundam* jam obliviscentem humana, et ad divina tendentem, in qua non auctoritatis humanæ sinu continetur, sed ad summam incommutabilem legem passibus rationis innititur. *Tertiam* jam fidentiore, et carnalem appetitum rationis robore maritantem, gaudetque intrinsecus in quadam dulcedine conjugali cum anima menti copulatur, et velamento pudoris obnubitur, ut jam recte vivere non cogatur, sed etiam omnes concedant, peccare non libeat. *Quartam* jam idipsum multo firmiter ordinatusque facientem, et emicantem in virum perfectum, atque aptam et idoneam omnibus etiam persecutionibus et mundi hujus tempestatibus, ac fluctibus sustinendis atque frangendis. *Quintam* pacatam atque ex omni parte tranquillam, viventem in opibus et abundantia incommutabilis regni, summæ atque ineffabilis sapientie. *Sextam* omnimodæ mutationis in æternam vitam, et usque ad totam oblivionem vite temporalis transeuntem in perfectam formam, que facta est ad imaginem et similitudinem Dei. *Septimam* enim jam quies æterna est, et nullis ætibus distinguenda beatitudo perpetua. Ut enim finis veteris hominis mors est, sic finis novi hominis vita æterna. Ille namque homo peccati est, iste justitie.»

13. SCRIBO VOBIS, PATRES, QUONIAM COGNOVISTIS EUM QUI AB INITIO EST. — A filiis transit ad patres, id est, grandævos et senes : hi gloriari solent se multa vidisse et expertos esse, juxta illud *Job XII*, 12 : «In antiquis est sapientia, et in multo tempore prudentia.» His proinde antiquis accommode ad suum genium gratulatur S. Joannes, quod cognoverint antiquum dierum, puta Deum, qui «ab initio,» hoc est ab æterno «est.» Nam, ut ait S. Augustinus : «Novus est Christus in carne, sed antiquus in divinitate;» qui et addit :

«Memento vos patres esse. Si obliviscamini eum qui a principio est, perdidistis potentiam.»

SCRIBO VOBIS, ADOLESCENTES, QUONIAM VIGISTIS MALIGNUM. — Ab utraque ætate extrema, scilicet puerili et senili, transit ad mediam, puta adolescentiam. Hæc gloriatur in viribus, gaudetque lucis et pugnis, in quibus suum robur exeret et ostendet : hæc etiam ob sanguinis fervorem abundat concupiscentis, quas demon accendit, cum quibus et assidue luctandum est. Adolescentibus ergo gratulatur quod vicerint malignum, puta demonem, cum suis quas suscitavit concupiscentiis. Loquitur enim adolescentibus Christianis christiane viventibus, qui per Christi gratiam tentationes fortiter illo ævo superabant : quales fuere virgines (sub adolescentibus enim utrumque sexum, puta adolescentulis quoque intelligit) que tractatæ ad lupanar fortiter pro virginitate decertarunt, ideoque illæse et intactæ pene omnes a Deo per miraculum conservatæ sunt, uti fuit S. Agnes, S. Lucia, S. Agatha et alia innumera. Talis quoque fuit adolescens, qui, ut scribit S. Hieronymus in *Vita S. Pauli* primi Eremitæ, a persecutore ligatus inter rosas et lilia, a speciosa meretrice impudicis tactibus sollicitatus est ad scelus. «Quid faceret, ait, miles Christi, et quo se verteret nesciebat : quem tormenta non vicerunt, superabat voluptas; tandem cælitus inspiratus præcisam morsu linguam in osculantis se doloris expulsi, ac sic libidinis sensum succedens fœdissimi magnitudo superavit.» Hæc fortitudo et victoria suggeritur a Christo, unde ait Paulus : «Qui dat nobis victoriam per Christum,» I *Corinth.* XV, 57. Et S. Augustinus hic : «Si malignus, ait, juvenibus vincitur, pugnat nobiscum : pugnat, sed non expugnat; quare? quia nos sumus fortes, an quia ille est fortis in nobis, qui inter manus persecutionum infirmus inventus est? Ille nos fortis fecit, qui persequentibus non restitit : crucifixus est enim ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei.»

14. SCRIBO VOBIS, INFANTES. — More suo S. Joannes redit in orbem, singulique ætatibus repetit quod dixit, sed aliis verbis, ut id eis inculcet. Quos enim, vers. 12, vocavit *pueros*, id est *filios*, hic vocat *pueros*, id est *pueros*, pueros, quos Noster vocat *infantes*. Sic *Job* cap. XXI, 11, dicitur : «Infantes eorum exultant iustibus;» *infantes*, græce *pueros* id est *pueri* : nam infantes proprie dicitur, uti fari, ita saltare nequeunt. Sic Plinius, lib. IX, cap. VIII, ait delphinus gestare fœtus in infantia, id est in præritia, ideoque infirmos. Et lib. XXII, cap. XXXI : «Nec tunice, ait, gratia minor in cibo infantis,» id est parvi, et nondum adulti «bolæti.» Sic Cicero, *De Claris Orator.*, ait Scipionem non fuisse infantem, «id est infancundum.»

QUONIAM COGNOVISTIS PATREM. — Dum didicistis Symbolum, dicentes : «Credo in Deum Patrem omnipotentem.»

Moraliter : Pulchre Catharinus : «Incipientium

vita, « est esse quodammodo sub Patre, qui blanditiis et paternis fovet complexibus, prohibet. tanisper duriores tentationes; postea ut crescant ac plenius erudiantur tradit Filio, de quo hic Spiritu Sancto confirmandos et peritendos. »

Post : « Scribo vobis, infantes, » subjungit antiqui codices : « Scribo vobis, patres, quia cognovistis eum qui ab initio est. » Suffragantur codices Græci et Syri : adstipulantur Augustinus, Beda, Thomas et Œcumenius. Audi Franciscum Lucam in *Notat.* hic : « Videtur hic versiculus omissus fuisse, tum quia proxime præcedenti verbis ac re simillimus est, tum quia paulo ante idem prorsus lectus est. Cum enim Apostolus omni animum addidisset etati, ut servatoris aucta beneficiis in Domino gauderet, gloriareturque cupiens majori id pondere mentes penetrare, fixumque inherere, iterum ipsam egit. Et infantes quidem sive pueri, atque adolescentes, quos plerique libri *juvenes* hic vocant (Græcis eadem est vox que prius *viviana*) ab omnibus concorditer repetuntur : patres, sive senes, cur præteriti sint? an quod sufficeret senes, quippe per se sapientes, semel monuisse? una est Complutensis editio Græca (Regia namque eadem est) que, vulgaribus Latinorum codicibus similiter, omittit. »

SCRIBO VOBIS; JUVENES (Græce *viviana*, quos vers. 13 Noster vertit *adolescentes*, gaudete, gratias agite Deo, eumque colite et diligite), QUONIAM FORTES ESTIS (Græce *ισχυροι*, id est, *viribus validis*, ideoque) VICISTIS MALIGNUM. — Græce *νικησατε*, id est, *illum malignum* antonomastice, puta principem et caput malignitatis, scilicet Diabolum, q. d., ait S. Augustinus : « Scribo vobis, juvenes, etiam atque etiam considerate, quia juvenes estis : pugnate, ut vincatis; vincite, ut coronemini; humiles estote, ne cadatis in pugna, » etc. Et rursus : « Magna gratiæ commendatio, fratres mei, corda instruit humilium, ora obstruit superborum. »

ET VERBUM DEI MANET IN VOBIS. — q. d. Custoditis Dei verba et præcepta, que vobis ego et socii mei predicavimus, et in hac custodia manetis et perseveratis. Alii Verbum increatum et incarnatum accipiunt, puta Christum, q. d. In Christi fide et amore persistitis per ipsius gratiam, ideoque statis fortes et constant. contra omnes hostium insultus, ac vincitis malignum. Audi Œcumenium : « Adolescentibus et juvenibus, qui robusti cum sint, ad luctum et certamina instruendi sunt, victoriæ gloriam attestatus, eos generosis ac militariibus colloctionibus indigere ostendit. » Et S. Prosper, epist. ad *Demetriadem*, que habetur lib. II epist. S. Ambrosii, num. 33 : « Operante, inquit, spiritu Dei juvat arbitrium, non aufertur; hoc agit gratia, ut voluntas peccato corrupta, vanitatibus ebria, seductionibus circumscripta, difficultatibus impedita non remaneat in languoribus suis, sed per opem miserantis medici curata revalescat. » Et mox nonnullis interjectis : « Vigilant tentatoris insidie, ut ubi proficit devotio, subrepat elatio, et ut homo de bono opere in se potius, quam in Domino gloriari. Sed Apostolus nos contra hoc periculum monet, dicens : Cum timore et tremore salutem vestram operamini; Deus est enim qui operatur in vobis et velle et operari pro bona voluntate. Quanto ergo excellentius mandatis Dei quique proficiunt, tanto majores habent causas formidinis et tremoris; ne de ipsis probitatis augmentis mens sibi bene conscia, et laudis avida, in superbia rapiatur excessus, et fiat immunda vanitate, dum sibi videtur clara virtute. »

13. NOLITE DILIGERE MUNDUM. — Suscit amorem Dei, nunc suadet odium mundi, quia amor mundi parit odium Dei. Audi S. Augustinum : « Duo sunt amores, mundi et Dei : si mundi amor habet, non est qua intret amor Dei. Recedat amor mundi, et habet Dei : melior accipiat locum. Amabam mundum, non amare mundum; cum exhausseris cor tum amore terreno, hauries amorem divinum, et incipit habitare jam charitas, de qua nihil mali potest procedere. Audite ergo verba purgantia, modo quasi agrum invenit corda hominum, sed quomodo invenit? Si silvam invenit, extirpat; si agrum purgatum invenit, plantat; plantare sibi vult arborem charitatem. Et quam silvam vult extirpare? amorem mundi. Audi extirpationem silvæ : Nolite diligere mundum. »

Isaias Abbas, orat. 21 *De Penitentia*, cum ex eo quidam quererent : « Quid esset mundus? » respondit : « Mundus est, animi ad peccata destructio. Mundus est, cum ea que naturæ contraria sunt sequimur. Mundus est, cum carnis voluptates imr jemus. Mundus est, cum arbitramur diu nos in I. o. seculo permansuros. Mundus est, cum majorem corporis quam animæ curam gerimus. Mundus est, cum his que caduca sunt gloriamur. Non ex me ipso ista confingo, sed Joannes Apostolus ita loquitur : Nolite diligere mundum, etc., quoniam omne quod in mundo est, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et superbia vite. » Quocirca S. Augustinus hic : « Charissimi, ait, in hac valle miserie, nihil tam pulchrum, tam delectabile possideatis, quo animus vester omnino occupetur. Fuge mundum, si vis esse mundus; si tu es mundus, jam non delectat te mundus. Fuge creaturas, si vis habere Creatorem. Omnis creatura vilescat, ut Creator in corde dulcescat. »

Vide S. Augustinum, lib. *De Contemptu mundi et de Fuga seculi*; S. Ambrosium, *De Fuga seculi*; S. Cyprianum, *De Mortal.*; S. Eucherium, epist. ad *Valerianam*, qui eleganter et pie docet quam vana sint et contemnenda omnia mundi bona.

SI QUIS DILIGIT MUNDUM, NON EST CHARITAS PATRIS IN EO. — Concordat S. Jacobus, cap. IV, vers. 41

« Adulteri, nescitis quia amicitia hujus mundi inimica est Dei? Quicumque ergo voluerit amicus esse sæculi hujus, inimicus Dei constituitur. » Vide ibi dicta. Deus enim vult diligere « ex toto corde, ex tota anima, ex tota virtute. » Quare non patitur partiri cor et amorem nostrum, ut partem ejus demus Deo, partem mundo; sed totum sibi reddi vult, qui totum creavit et dedit. « Duo namque, ait S. Leo, serm. 8 *De Jejunio 7 mensis*, amores sunt, ex quibus prodeunt omnes voluntates, ita diverse qualitibus, sicut dividentur auctoribus. Rationabilis enim animus, qui sine dilectione esse non potest, aut Dei amator est, aut mundi. In dilectione Dei nulla nimia, in dilectione autem mundi cuncta sunt noxia. Et ideo eternis bonis inseparabiliter inherendum, temporalibus vero transeuntur utendum est, ut peregrinantibus nobis, et ad patriam redire properantibus, quidquid de prosperitatibus mundi hujus occurrerit, vitium sit itineris, non illecebræ mansionis. »

16. QUONIAM OMNE QUOD EST IN MUNDO, CONCUPISCENTIA CARNIS EST, ET CONCUPISCENTIA OCLULORUM, ET SUPERBIA VITE. — Dices, in mundo proprie non est concupiscentia; hæc enim est in animabus et hominibus concupiscentibus. Respondeo, mundus tripliciter accipitur.

Primo, pro hominibus mundanis, mundique bona et illecebras sectantibus : in his proprie est concupiscentia; sic dicitur : « Mundus eum non cognovit : » mundus, id est *mundani*, mundi amatores, *Joan.* I, 10. Et : « *Mundus* vos odit, » *Joan.* XVI, 18. Sic S. Augustinus in *Psal.* LIV : « Ne forte, inquit, cum dixisset mundi, intelligeres demones esse rectores cœli et terræ; mundi dixit, tenebrarum harum; mundi dixit, amatorum mundi; mundi dixit, impiorum et iniquorum mundi, » et pro his passim in Evangelio S. Joannis accipit nomen *mundus*.

Secundo, « mundus » proprie et physice significat mundum hunc creatum, puta orbem hunc sublanarem, terram hanc in qua vivimus et versamur : in hoc mundo, utpote inanimi, proprie et formaliter non est concupiscentia, utpote animata et viva; sed in eo est concupiscentia materialis, id est, objectum concupisibile, quod hominum concupiscentiam irritat et ad se invitat, ut opes, deliciae, honores. Est metonymia. Simili tropo Deus dicitur amor et timor noster, id est, objectum amoris et timoris nostri, puta quem amamus, timeamus et reveremur. Porro quidquid est in mundo hoc, subandi visibile et sensibile, hoc pariter est concupisibile; omne enim sensibile sensum afficit, allicit et illicit in sui amorem et concupiscentiam; alioquin in mundo quoque sunt angeli, Sancti, virtutes, etc. Verum hæc visibilia et sensibilia, sensusque irritantia ideoque concupisibilia non sunt, sed amabilia et venerabilia.

Tertio, « mundus » sumi potest promissa mun-

dana vita, vel mundana concupiscentia in genere; in hac enim generica concupiscentia continentur tres specificæ, sive tres ejus species, puta concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum et superbia vite. Hoc est totum quasi corpus concupiscentiæ et peccati, ex tribus hisce partibus quasi membris compactum et integratum. Hic est quasi mundus vitiorum quatuor suis elementis constans : terra enim est concupiscentia carnis, aer et aqua est concupiscentia oculorum, ignis est superbia vite, que ardet desiderio dominantium omnibus. Vel, ut alebat S. Antonius de Padua : « Terra est avaritia, aqua est luxuria, aer est inconstantia, ignis est superbia. » Sicut ergo partes sunt in toto, species in genere, membra in corpore, elementa in mundo : sic hæc tres concupiscentiæ particulae sunt in ipsa concupiscentia generali, quasi in generali complexu. Unde de ea subdit, vers. 16 : « Quæ non est ex Patre, sed ex mundo, » id est, mundano vitio et concupiscentia.

Omnibus hisce modis « mundus » hic accipi potest, et S. Joannes nunc ad unum, nunc ad alterum respicit; ludit enim in voce *mundus*.

Secunda tamen expositio ut simplicior, ita germanior est. De mundo enim hoc paulo ante dixit : « Nolite diligere mundum, neque ea que in mundo sunt. » Non diligimus autem nec concupisimus ipsam concupiscentiam, sed bona concupisibilia, que in mundo sunt, puta opes, voluptates, honores. Ab his enim animum fidelium invocare vult S. Joannes, quia illa omnium peccatorum radices et fontes sunt, jubetque ut eum transferant in Deum, ut eum ament et bona cœlestia. Rursum, quia mundum a concupiscentia distinguit, dicens vers. 17 : « Et mundus transit, et concupiscentia ejus. » Ergo mundum hunc physicum accipit.

Sensus ergo est, q. d. Nolite diligere mundum hunc, bonaque mundo contenta, quia quidquid spectabili hoc mundo continetur, aut carnis cupidinibus et illecebris animum emollit et inquinat, aut opum cupiditate accendit, aut superbia et fastu extollit : que omnia sunt a Deo Patre ejusque amore aliena, atque ad hæc caduca mundi bona, vel potius bonorum umbras et simulacra pertinent.

Nota *primo* : Sicut concupiscentia oculorum est avaritia et curiositas, ita concupisibile oculorum est aurum, argentum, gemmae, prædia, opes, res curiose et pretiose, etc., quas concupiscit avarus et avaritia. Ita S. Augustinus, lib. III *De Symbolo*, cap. 1 : « Ad concupiscentiam carnis, ait, peritent illecebræ voluptatum, ad concupiscentiam oculorum nungatias spectaculorum, ad ambitionem seculi insaniam superbiæ. » Dicitur « oculorum, » tum quia oculos irritat, et per oculos phantasiam et mentem. « Oculi, ait S. Augustinus in *Psalm.* LXI, membra carnis sunt, fenestrae sunt mentis; interior est qui per eas videt; tum quia oculos tantum patit; tum quia fere solis oculis

tentur et possidentur. Avarus enim recondit opes, nec audit eas expendere, hisque frui, sed eas habet in arca; unde non alium earum usum et fructum habet, quam quod subinde eas oculis lustrare et intueri cum voluptate possit, que sane ingens est miseria et fatuitas. Pari enim modo intueri posset aurum, argentum et gemmas in templis, hisque se pascere; opibus vero propriis magis se pasceret, hisque frueretur, si eas in proprium amicorum et pauperum commodum, usumque et gustum expendere.

Secundo, sicut concupiscentia carnis est gula et luxuria, ita concupiscentia carnis est vinum, cibis delicatus, mulier et res venerem, quas concupiscit gulosus et luxuriosus. Dicitur «carnis,» quia carnis titillat et irritat, et quia carne tentur et possidentur. Unde patet quam vilis, exigua, brevis et sordida sit: vilis, quia similis bestiis; hæ enim non nisi carnis oblectamenta querunt; exigua, quia spiritum et mentem non pascit, sed solum carnem, que per se inanem et insensibilis est; brevis, quia illico ut cibus transit per palatum, transit gula voluptas. Idem est de luxuria sordida, quia desinit in sputa, stercores, vomitus, vomices, putredines, febres, dysenterias aliosque graves et fastidiosos morbos. Unde S. Augustinus, lib. *De Vera Relig.*, cap. LV: «Non diligamus, ait, per carnem voluptatem corrumpere aut corrumpi, ne ad miserabiliorem corruptionem dolorum tormentorumque veniamus.» Sic Apostolus desideria et opera carnis opponit desideris et operibus spiritus, *ad Galat.* v, 17; de quo vide Cassianum, *Collat.* IV, cap. x.

Tertio, sicut superbia vite est ambitio, fastus, appetitus excellentie et glorie, ita concupiscentia hujus superbie sunt superbe vestes, palatia, famuli, rheda, dignitates, magistratus, prelatuæ, etc. Superbum graphicè depingit Seneca in *Thyeste*, Actu v:

Equalis, inquit, astris gradior, et cunctos super
Alum superbos vertice attingens polam.

Grecæ est *δωδονία τῶ βίω*, quod Tigurina vertit, *fastus vite*; Vatablus, *arrogantia, insolentia et ostentatio facultatum ad vitam sustentationem pertinentium*; Syrus, *fastus mundi*; SS. Augustinus et Cyprianus, *ambitio sæculi*; alii, *honoris, laudis et imperii cupiditas*; alii, *jaectantia, gloriatio, sulque venditatio et predicatio*. Omnia hæc apposta sunt: inde enim dicitur τῶ βίω *δωδονία*, id est *pavo superbus*, dum alas suas explicans pompatice incedit, qui est vera superbi et superbie imago, juxta illud Ovidii, XIII *Metamorph.*:

Laudato pavone superbio.

Preclare S. Bernardus in Psalm. *Qui habitat, serm.* 6: «Ambitio, ait, subtile malum, secretum virus, pestis occulta, doli opifex, mater hypoecris, livoris parens, vitiorum origo, criminum fomes, virtutum ærugo, linea sanctitatis, excecata

trix cordium, ex remediis morbos creans, generans ex medicina languorem.» Unde ambitio vocatur «eos pravitalis,» quia omnia vitia excitat et exacuit, a S. Basilio, serm. *Ne affici simus temporal.* Vide S. Gregorium, XIV *Moral.*, lib. XXXI, cap. xvii.

Hæ ergo tres passionem et concupiscentiam sunt tres fontes omnium tentationum et peccatorum; de quibus vide S. Augustinum, lib. X *Confess.*, cap. xxx et seq., et S. Thomam, I II, *Quæst.* LXXV, art. 3. Vere Poeta:

Ambitiosus honos, et opes, et fæda voluptas,
Hæc tria pro trino nomine mundus habet.

Quocirca hæc tribus primitus serpens tentavit Adam et Evam protoplastos nostros: concupiscentia carnis, cum persuasisset comedere de ligno vitæ; oculorum, cum eis falso promisit: «Aperiatur oculi vestri;» superbia vite, cum eis falso fidem pollicitus est: «Eritis sicut dii,» *Gen.* III. Ita S. Prosper, lib. II *De Vita contempti.*, cap. xix. Iisdem diabolus tentavit Christum, *Matth.* IV: concupiscentia carnis, cum ei dixit: «Die ut lapides isti panes fiant;» at Christus eum repulit, dicens: «Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.» Superbia vite, puta eum eum ad inanem gloriam aucupandum urisit, ut de fastigio templi precipitaret se, quod angelus Deus mandasset de eo; sed abiecit eum Christus, dicens: «Non tentabis Dominum Deum tuum.» Concupiscentia oculorum, cum ostendens ei omnia regna mundi et gloriam eorum, dixit: «Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me.» Sed profligavit eum Christus dicens: «Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies,» *Matth.* IV. Ita S. Augustinus, lib. *De Vera Relig.*, cap. XXXVIII.

Porro triplex hæc concupiscentia opponitur SS. Trinitati: concupiscentia oculorum, id est avaritia, Deo Patri: ipse enim est liberalissimus; nam suam essentiam omniaque sua communicat Filio et Spiritui Sancto essentialiter, creaturis vero participative. Concupiscentia carnis opponitur Filio, cujus generatio non est carnalis, sed spiritalis; gignitur enim a mente Patris, quasi Verbum, ideoque purissimus est Spiritus, ac omnis impuritalis carnalis osor et hostis. Superbia vite opponitur Spiritui Sancto, quia ipse est spiritus humilitatis et lenitatis. Rursum eadem opponitur tribus primariis virtutibus: nimirum concupiscentia carnis continentie, puta sobrietati et castitati; concupiscentia oculorum, charitati et beneficentie; superbia vite, humilitati. Plura vide apud S. Bernardum, serm. in *Octava Pasche*, et serm. *De Diligendo Deo*.

QUE NON EST EX PATRE, SED EX MUNDO EST. — Tō que refer non tantum ad superbiæ vite, sed ad concupiscentiam triplicem jam dictam. Unde Syrus in plurali vertit, *quæ non sunt ex Patre, sed ex ipso mundo*. Porro concupiscentia est ex mundo, id est ex mundi et mundanorum corruptione et

vicio, qui rebus mundi nimio amore adherent. Unde S. Cyprianus, tract. *De Mortal.* et alibi, legit: «Sed ex concupiscentia mundi aut sæculi.» Ludit enim eleganter S. Joannes in voce *mundus* hic, æque ac in *Evangelii* cap. 1, vers. 10, dicens: «La mundo erat, et mundus per ipsum factus est, et mundus eum non cognovit.» Prius enim mundum vocat orbem, posterius mundum vocat amatores mundi. Et cap. xvii, vers. 9: «Non pro mundo,» id est mundo deditis, «rogo, sed pro his quos dedisti mihi,» etc. Et jam non sum in mundo, et hi in mundo sunt,» puta in orbe hoc. Simili modo ludit Paulus in voce *peccatum*, dicens: «Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum,» id est, hostiam pro peccato, «fecit,» I *Corinth.* v, 21. Et «Christus de peccato damnavit peccatum,» *Rom.* vii, 3. Sicut ergo caro in Scriptura sæpe significat carnis corruptionem, concupiscentiam et vitia: sic pariter mundus significat mundi, id est hominum mundanorum corruptos mores et amores.

Dat rationem cur mundus mundique concupiscentia non sit diligenda, quia scilicet non est ex Deo, sed ex mundo, id est ex mundana vita. Sub concupiscentia accipere bonum concupiscentia: hoc enim natum est ex concupiscentia. Hæc enim fecit ut res bona fieret concupiscentibus, perinde ac estimatio et appetitatio hominum ponit pretium auro, argento ceterisque rebus. Unde ante Adami peccatum nullum erat in orbe bonum concupiscentia, sed Adam peccans et concupiscentem fecit illud concupiscentia.

Concupiscentia ergo et bona concupiscentia nata sunt ex Adamo concupiscente et peccante; nam ab eo trahimus eum peccato originali concupiscentiam, indeque consequenter fit ut mundus hic fiat nobis objectum concupiscentia, ut scilicet opes, honores, deliciae, etc., a Deo in bonum hominis creatae, vertantur nobis in illecebras et irritamenta concupiscentia, dum eas nimio et immoderato amore appetimus et concupiscentiam, juxta illud: «Creaturae Dei factæ sunt in laqueum, at in tentationem animabus hominum, et in musculam pedibus insipientium,» *Sapient.* XIV, 11. Et cap. IV, vers. 12: «Fascinat, ait, nugacitatis obscurat bona, et incostantia concupiscentia transvertit sensum sine malitia, q. d. Fascinum vanitatis vel concupiscentia obscurat ea quæ honesta sunt. Species enim voluptatis, quæ est in concupiscentia et vanitate peccati, fascinat mentem, ut peccati turpitudinem et penas non videat, nec virtutis pulchritudinem et præmia consideret: vide dicta *Jacobi* 1, 14.

Porro, quia concupiscentia et peccatum Adæ factum est instigante demone, hinc (Eumenius) ex mundo, exponit ex demone. «Si vero, inquit, pravus opponitur bono Patri, qui concupiscentia mundi servit, non est ex Patre, sed ex mundo. Eum qui ex Patre non est, sed ex mundo, ex diabolo esse perspicuum est. Quemadmodum

in Evangelis quoque ad Judeos ait: Vos ex patre diabolo estis, hoc est, mundanis studiis, quorum diabolus est et sator et cultor.»

Ita demon sæpe a S. Joanne vocatur «princeps mundi» in *Evangel.* ut cap. xi, vers. 31; cap. xvii, vers. 30; cap. xvi, vers. 11.

17. ET MUNDO TRANSIT ET CONUPISCENTIA EIUS. — Et, id est quia: ita enim sæpe sumitur Hebræum, id est et; est enim hic secunda ratio, cur mundus non sit diligendus, quia scilicet transit æque ac omnis concupiscentia ejus, id est, omne quod in eo est delectabile et concupiscentia, ut opes, deliciae, voluptates, honores. Hoc est quod ait Christus: «Cælum et terra transibunt, verba autem mea non preteribunt,» *Matth.* xxiv, 35. Et Paulus: «Præterit enim figura hujus mundi,» I *Corinth.* vii, 31. Et S. Petrus, *epistola* II, cap. III, vers. 11: «Cum igitur hæc omnia dissolvenda sint, quales oportet vos esse in sanctis conversationibus et pietatibus expectantes, et properantes in adventum dei Domini.» Plura vide *Sapient.* v, 9 et seqq., et S. Bernardum, *epist.* 107, et Nazianzenum, *De Vita itiner.*, ac Plutarchum in *Orat. consolat.*, et Senecam, lib. *De Brevi. vite*.

Porro mundus transit, quia tempus transit: mundus enim alligatus est tempori quasi sive mensura, mensuratur enim tempore. Sicut ergo transit hora, dies, annus, et sol transit ab Oriente ad Occidentem: sic transit et mundus. «Truditur dies die,» ait Horatius, mensis mense, annus anno; et Ovidius, lib. III *De Arte*:

Venture memores jam nunc estote senectæ,
Sic nullum vobis tempus abbit inertes.
Dum licet, et veros etiam nunc editis annos,
Ladite: eunt anni more fluentis aquæ.
Nec que præterit rursus revocabitur unda,
Nec que præterit hora redire potest.
Ut enim est ætate, cito pede labitur ætas:
Nec bona tam sequitur, quam bona prima fuit.

Et Virgilius, III *Georg.*:

Flaxere interea pede tempora lapsa fugaci.

Preclare S. Hieronymus, *epist.* 3: «Debemus, ait, nos animo premeditari, quod aliquando futuri sumus, et quod, velimus nolimus, esse longius non potest. Nam si nongentos vite excederemus annos, ut ante diluivum humanum vivebat genus, et Mathusalem nobis tempore donarentur, tamen nihil esset præterita longitudo, quæ esse desiisset: etenim inter eum qui decem vixit annos, et eum qui mille, postquam idem vite finis adveniret, et irreversibilis mortis necessitas, transactum omne tantumdem est, nisi quod senex magis onustus peccatorum fæce proficioscum,» S. Cyprianus, lib. *ad Demetrium*, fuisse agendum mundum senescere. «Deficit, ait, in agris agricola, in mari nauta, miles in castris, innocentia in foro, justitia in judicio, in amicitis concordia, in artibus peritia, in moribus disciplina.» Et mox: «Hæc sententia mundo data est, ut om-